

Magvetés és öntözés

Többet nyújt-e az egyházi iskola?

Több mint hét éve, hogy 37 éves kényszerű szünet után újra van iskolánk, vannak iskoláink; sőt – öröm leírni a mondatot – vannak közoktatási intézményeink, közép- és általános iskoláink, óvodáink, diákotthonaink, sőt egészségügyi szakközépiskolánk is.

Azóta is gyakran és sokan kérdezik, hogy mennyivel több, mennyivel más egy egyházi iskola, mint egy állami. Ezzel a kérdéssel biztosan szembe kellett néznie mindegyik igazgatótársamnak, sőt gondolom és tudom, hogy másoknak is.

Fiatal lelkészeket kérdezett egyik egyházi vezetőnk a közelmúltban, ám közülük többen nem látták az értelmét az egyházi iskolának, nem látták, mert szerintük nem olyan a szülői háttér, nem olyan a diák és nem olyan a tanár, mint amilyennek lennie kellene.

Talán bizony Jézus Krisztus olyan embereket küldött, a tanítványok talán tökéletesek voltak, és az evangélium talán azért terjedt mert a terjesztők hite, tudása, akarata lehetővé tette a terjesztést? Bizony nem, ahogy nem olyanok az evangélium mostani hirdetői sem. Minden, ami történik Istentől van, Ő adta meg azt, amiben mi – beleértve talán azt a néhány fiatal lelkészt is – reménykedni sem mertünk! Vannak iskoláink, és van eredmény. Eredmény talán az is, hogy Teológiai Akadémiánk első évfolyamán nyolc licista tanul.

Van-e tehát többlet? Ha igen, akkor a többlet az „emberi hármasságban” lehet, a testi-szellemi-lelki emberben. A sorrend nem fontossági, hanem – összhangban Jézus szavaival – olyan, amilyen gyorsan valaminek a hiányát érzékeljük. A test szükségletei pár nap, sőt pár óra múlva is követelően jelentkeznek, a szellemi szükségletek esetleg hónapokig-évekig is kielégítetlenek maradhatnak, a lelki szükségletek viszont nem is mindenki számára fogalmazódnak meg, de kielégítetlenségük sivárrá teszi az életet, és egy idő után kielégítetlen hiányérzetet keltenek, s esetleg olyan pótcselekvésbe menekülést vált ki a hiányuk, ami nem az életre, hanem a halálra visz.

Az egyházi iskola is iskola, így a testi, szellemi és lelki nevelés helyszíne. Az első kettő mindegyik iskolában folyhat jól, persze a lelki nevelés is, de mégis az utóbbira, s főként a „hitre nevelésre” különösképpen alkalmas kell, hogy legyen az evangélikus iskola.

Mi is a hit, és mit jelenthet hitre nevelni?

Kiindulópontnak tekinthetjük azt, hogy „a hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés.” (Zsid 11,1), mert ha már tudás

lenne, akkor nincs szükség a hitre! Magával a hit fogalmával kapcsolatban is tovább kérdezhetünk; ki állapíthatja meg a létét vagy nemlétét saját magában, illetve másban? Hogyan változik a hit fogalma és tartalma az egyes emberben az élete folyamán és hogyan változott a hit fogalma és tartalma az emberiség eddigi földi élete folyamán?

A legutolsó kérdésről csak az elmúlt évszázad kapcsán ejtünk pár mondatot keresztény szemmel nézve és nem foglalkozunk a kerszténységet megelőző és a vele párhuzamosan élő vallásos elgondolásokhoz kapcsolódó hittel.

A XIX. század embereinek döntő többsége magát hívőnek tartotta és feltehetően annak tartotta az akkor élő emberek nagy részét is. Igaz volt viszont, hogy a magasabb műveltséget – különösen a természettudományos műveltséget – szerettek nagy része az emberi ész mindenhatóságának bűvöletébe esve pályatársait és talán saját magát sem tartotta hívőnek, vagy ha igen nem merete bevallani. Egyedül Pasteur (1822-1895) merete nyíltan vállalni, hogy hívő, sőt gyakorló hívő, de ő olyan óriás volt, hogy ezért nem merték megtámadni. Egy kérdés kapcsán erről beszélt dr. Habsburg Ottó 1992. május 16-án a soproni Líceumban. A XX. századra a helyzet gyökeresen megváltozott. Széles tömegek fordultak el az egyházaktól. Ez a jelenség a növekvő anyagi jóléttel és a XIX. század természettudományos eredményeinek közismertté válásával kapcsolatos. Mindig is igaz volt, hogy ez „élenjáró” szellemi áramlatok aránylag nagy késéssel jelentek meg a széles néptömegek között. A XX. század tudósai közül viszont sokan éppen tudásuk és az emberi tudás határainak érzékelése kapcsán jutottak hitre (Einstein, Heisenberg). Einstein (1879-1955) például utolsó levelében arról ír, hogy a látható világnk mögött van valaki, aki mindent irányít és aki a javunkat akarja. Ehhez még hozzátette, hogy ez az ismeret neki hallatlanul nagy boldogságot okozott. Ma nem ott tartunk, hogy ezt és azt „még” nem tudjuk, hanem ott, hogy van olyan amit soha nem fogunk tudni. Többek között igaz az is, hogy egy-egy modern természettudományos elmélet elfogadásához kell igazán nagy „hit”.

A kérdés teológiai síkon megközelítve sem egyszerű, hiszen a lelkeket csak Isten vizsgálhatja, amint Jézus is megmondta „nem mindenki megy be a Mennyek Országába, aki azt mondja nekem: Uram, Uram” (Mt 7,21). Reménytelen tehát minden olyan kísérlet, amely az egyén megkérdezésével kívánja megállapítani a hit létét vagy nemlétét. Inkább célhoz érünk, ha a hitből folyó cselekedeteket vizsgáljuk, gyümölcsökből ismerhetők meg a jó fa (Mt 7,16-18). Ugyanez a helyzet a kérdező oldaláról nézve is; ki van felhatalmazva arra, hogy egy másik ember hitének mélységét vagy nagyságát elbírálja. Szembetalálkozik a merész a „ne ítélj, hogy ne ítéltess” (Mt 7,1) jézusi parancsával.

Az elmondottak után még világosabb és kézenfekvőbb a Szentírás szava, ez a közvetlenül nem látható és nem mérhető hit Isten ajándéka, hallásból van ugyan (Rm 10,17), de az isteni kegyelem következménye. A Szentlélek hív el bennünket és világosít meg, ahogy Luther írja a Kis Kátéban a második hitágazat magyarázatában.

Van-e hát valamiféle szerepe a nevelésnek, az emberi közreműködésnek?

Erre a kérdésre a válasz egyértelműen igenlő, ha ugyanis nem így lenne, akkor az Úr Jézus nem küldte volna el tanítványait szerte a Világba, hogy hirdessék az evangéliumot. Amint többször és több helyen előfordul a Biblia lapjain, Isten munkatársaként használ bennünket, úgy használta az aposotokat is. Munkálkodásunk, egyebek

között az ifjúság nevelése tehát nem hiábavaló, csak azt kell világosan tudnunk, hogy mi ugyan vethetünk és öntözhethetünk, de a növekedést az Úr adja (1Kor 3,6).

Pedagógus szemmel nézve aki vet, az lehetőleg a szülő, a szülői ház legyen. Annak a szeretettel korlátozó, tág mozgástere biztosító, de egyértelmű korlátokkal körülvett élettere az a hely, amely képessé teszi az ifjú emberpalántát Isten szavának befogadására, az a hely, amely alkalmas talajt teremt a magvetésre, illetve a mag befogadására.

Sajnos gyakran előfordul korunkban, hogy a magvetés nem történik meg a családban. Ettől félt talán az említett néhány fiatal lelkész. Ilyenkor nem elég, ha az óvoda és az iskola nevel (ösztönöz), hanem a vetés is az ő feladata. Több olyan példát ismerünk egyházunk iskoláiban, amikor az iskola hatására a szülők is odataláltak az Úrhoz. Nyugodjanak meg hát a fiatal lelkésköztársaim, hiszen már egy elvesztett ember megtalálásakor is örvendeznek a Mennyekben. A képnél maradva, a magvető estleg már nem tudja hogyan kell vetni, de ha valaki megmutatja neki, akkor újra megtanulhatja. Mi ennek a módja? Nem lehet más, mint a második főparancsolat gyakorlása, a cselekvő szeretet és a felnőtt hegyeket mozgató hitéé.

Az óvodai és iskolai nevelés feladata, hogy a legfogékonyabb időszakban olyan környezetet biztosítson, úgy öntözzön, hogy a gyermeki lélek istenhite, a még alig megszilárdult lelkiismeret igazi felnőtt hitté váljon és a belsőből (Jézus által) vezérelt ember hagyhassa el érettségije után az alma matert. Az ehhez szükséges alázat, hogy nem mi növeljük a hitet, és a józan keresztény életvitelt, amely példájával a legfontosabb nevelőeszköz, együttes jelenléte az a közeg, amely nem visszafejleszti, hanem növekedni engedi a frissen kicsirázott hitmagoncokat.

Mi a „hitre nevelés” gyakorlati formája?

– teszik fel sokan és sokszor a kérdést. Talán ez válaszolható meg legnehezebben. Először is – ahogy utaltunk rá korábban – legfontosabbnak a személyes példát tartjuk. Jól tudta ezt Pál apostol is. Amikor leveleiben (Timóteushoz, Titushoz) a konkrét nevelési feladatokat említi (nemnek, kornak, családi állapotnak stb. megfelelően), mindig rámutat a saját példa fontosságára. Szavaink hitelét cselekedeteink adják. Tudva, hogy mi magunk sem vagyunk, nem is lehetünk tökéletesek, de ha a fiatalok megérik egyrészt a tökéletességre való törekvést, másrészt annak a belátását, hogy ez nem megy, különösen nem a saját erőnkől, akkor talán jó úton járunk és nem mutatunk rossz példát. Vonatkozzék mindez tanári-szakmai munkánkra, az iskolai tanórán kívüli tevékenységünkre, a gyülekezetben illetve nagyobb egyházi keretek között vállalt és végzett szolgálatunkra!

Másodszor a saját hitünkről szavainkkal is bizonyosságot tehetünk, sőt kell tennünk, hiszen talán mégsem azt kell várunk, hogy a kövek beszéljenek. A bizonyosságtétel alkalmas és alkalmatlan időben kell, hogy megtörténjen. Nem igaz az, hogy az iskolában csak bizonyos tantárgyak alkalmasak arra, hogy a hit kérdései előkerüljenek! Az a tanár, aki tanítványaival szeretetkapcsolatban van, illetve arra törekszik, hogy abban legyen, mindig talál módot, hogy a tanításában és azon kívül is legyen egy-egy elejtett megjegyzése, amely remélhetőleg ápolja azokat a kis palántákat. Sőt biztosan mondhatom, hogy Istenre, a hit dolgaira és a tanítványaira hangolt léleknek nem is kell módot keresnie, nem is kell gondolkodnia, hanem „magától” jön az aminek jönnie kell. „Ez a magától, ez a Kegyelem” (Reményik Sándor).

A bennünk élő hitről szóló bizonyosságtétel kötelezettsége részben ellentmondónak tűnhet a korábban említett bizonytalansággal, hogy ti. ki ítélheti meg a mások és

saját hitét. Megnyugtatóan ismét a Szentírás szavai sietnek segítségünkre, többek között Pál, aki többször is írja, hogy őt, az alkalmatlant választotta az Isten, hogy apostol legyen. Pétert, aki meg is tagadta Jézust, Ő mégis Kősziklának használta. A gyengéket és a hitetleneket választotta ki, hogy megszégyenítse az erőseket és a hívőket. Még egyszer hangsúlyozzuk hát, ahogy a bevezető részben is mondtuk, hogy egy percre sem feledhetjük, hogy nem azért kaptuk a feladatot, mert mi vagyunk alkalmasak, hanem azért vagyunk esetleg alkalmasak, mert az Isten azzá tesz. Igaz talán az a népies szólás, hogy „Ha az Isten hivatalt ad, észt is ad hozzá.” Valóban igaz, ha a „hivatalt” valóban Isten adja!

Harmadszor, nem tekinthetünk el az Istenre mutató szervezett alkalmaktól, amelyek a jó rend érdekében nagyon fontosak és meggyőződésem szerint a már erős vagy erősödő hitű ifjúnak és kevésbé ifjúnak rendszerességükkel, tartalmukkal biztonságot adnak, a nagyobb méretű jelenléttel pedig az egymás hitéből való épülés lehetőségét kínálják. Ide tartoznak a templomi istentiszteletek, közös úrvacsorai alkalmak, az iskolai és diáktothoni áhítatok, a különböző csendesnapok, az iskolában szervezett adventi gyertyagyújtások, különböző megemlékezések, de ide tartozik az iskolai tábor, magashegyi – egy kápolnában közös énekléssel és imával megkoronázott – túra, iskolai kirándulások, énekkari szereplések, amelyek során mindig és mindenhol természetesen felmerül, hogy nem akárhova járunk, nem akárhová vagyunk (hanem Isten gyermekei), ha másban nem nyilvánul meg, akkor egy-egy étkezés előtti imában, vagy tréfákozás közben felemelt ujjban, vagy egy mondatban, amelyből mindannyian érzékeljük, hogy mindig és mindenütt az Isten színe előtt vagyunk.

Összefoglalva a „hitre nevelés” módozatait, azt a bizonyos öntözést; a leírtak sorrendje egyúttal fontossági sorrendet is jelent, tehát *a saját példa, a szavakkal kifejtett bizonyágtétel és a hitre (Istenre) mutató alkalmak* azok, amelyekről beszélünk. Megemlítem még, hogy itt is igaz az a régi pedagógiai felismerés, hogy ha a kortárs csoport egyik vagy néhány tagja már elfogad valamit, Isten kegyelméből hitre jut, akkor az ő példájuk, az ő szavaik és az ő részvételük a szervezett alkalmakon olyan eszköz a pedagógus, de úgy vélem Isten kezében is, amelynek a jelentőségét túlbecsülni nem lehet. Fordítsunk hát nagy-nagy figyelmet az ifjúsági vezetők kiválasztására!

Végül szeretnék kitérni még két dologra. Az egyik az amit már többször hangsúlyoztunk; a növekedést Isten adja! Ez arra szabadít fel bennünket, hogy nem kell, hogy erőltetett és görcsös legyen a nevelésünk, s különösen nem lehet az a hit dolgaival kapcsolatos tevékenységünk. Isten jóra fordíthatja azt is, amit mi elrontunk. A második annak a ténynek az elfogadása, hogy mivel nem lehetünk teljesen bizonyosak a saját hitünk erejében sem, így nem lehetünk bizonyosak annak változhatatlanságában sem. Azt viszont tudhatjuk bizonyosan, hogy a kegyelmes Isten szeretete örökké megmarad, benne nincs változás, sem változásnak árnyéka. Ő tehát megtart és megerősít bennünket. Próbáljuk tehát a helyett, hogy mi hitre szeretnénk nevelni azt a tényt közvetíteni a gyerekek felé, hogy az Úr az és az ő egyszülött Fia Jézus, aki mindent megtehet és meg is tesz javunkra.

Eddig részletesen szoltunk arról, hogy mi a hitünk formája, hogyan változott, hogyan keletkezik, hogyan nő vagy csökken, de arról nem, hogy mit hiszünk. A mi hitünk az, hogy élő Jézusunk van, s így *nem valamit hiszünk* hol gyengén, hol erősebben, *hanem benne hiszünk és neki hiszünk*.

Így, ha a címben feltett kérdésre választ keresünk, akkor a válasz az, hogy *az evangélikus iskolák többlete* csak az lehet, *hogy az állami iskoláknál magasabb*

szellemi szint és tökéletesebb fizikai nevelés mellett, előtt és közben *a lelki nevelést tartják elsősorban szem előtt*. A lelki nevelés pedig azt jelenti, hogy az értünk meghalt és feltámadt élő Úr Jézus Krisztus ismeretére és a benne való hitre kívánjuk tanítványainkat eljuttatni, és kérjük Isten Szent Lelkét, hogy juttassa Őket el.

Egy alapító ős a Deák téri gimnáziumról

Nagyon örülök, hogy írhatok középiskolámról. Azok közé tartozom, akik ezt nemcsak az érettségi után gondolják így, mert már gimnáziumi éveim alatt is szerettem oda járni. Örülök annak is, hogy sok olyan tanárom volt, akikre tisztelettel és szeretettel emlékezhetek vissza. Nem mintha a Deák téri gimnázium tökéletes volna. Ebben az iskolában is vannak kevésbé jó tanárok, vannak az iskolának gyenge pontjai, és bizony voltak néhányan, akik elhagyták a gimnáziumot, mert annyira nem szerették.

A mi évfolyamunk egészen más helyzetben volt, mint az utánunk következők. Akik most kezdik itt tanulmányaikat, azok kész iskolai életbe csöppennek, míg nekünk magunknak kellett az iskola légkörét, szokásait megteremtünk. Így azután – amennyire korlátaink engedték – a saját szájunk íze szerint alakíthattuk.

Amikor első évünket kezdtük a gimiben, 1992 szeptemberében, egy V. kerületi művelődési házban, akkor nem voltunk többen ötven diáknál és öt-hat tanárnál. Meleg, családias volt a hangulat. Nem voltak segédeszközök, térképek, néha még tankönyvek sem, de minden tanár személyes jó ismerősünk volt, ami sokban segítette az eredményes tanulást.

A második évben – már a szép régi-új épületben – gyarapodott a létszám, a két osztály helyett már hat indult, és mi kicsit úgy éreztük magunkat, mint a testvérére féltékeny kigyerek, aki tudja, hogy a figyelem már nemcsak rá irányul. Mi azonban tettünk róla, hogy minél több figyelem irányuljon ránk: az igazgató úrnak többször is meggyűlt velünk a baja. Aztán lassan kezdtünk beletörődni „mostoha” helyzetünkbe. Még újságszerkesztéssel is próbálkoztunk abban az évben.

Végül elérkezett az a bizonyos negyedik év, amit annyira vártunk korábban, de amint elérkezett, már nem vágytunk rá annyira. Éreztük, hogy nehéz feladat előtt állunk, és közeledünk egy biztos, nyugodt időszak végéhez. Így még nagyobb lendülettel teremtettünk hagyományokat: megterveztük a gólyabál, a farsang, a szalagavató helyi szokásait. Tovább gyűjtöttük könyvtárunkat, amely adományokból, többek között saját könyveinkből gyarapodott.

Az érettségitől szerintem a tanárok éppen úgy megijedtek, mint mi, hiszen az indulásból fakadó hiányosságok miatt (néha kisebb-nagyobb fejtelenség) nem éreztük magunkat teljesen felkészültnek. A nagy ijedségben azonban úgy összeszedtük magunkat, hogy mi is meglepődünk eredményeinken.

Ennyit dióhéjban az újból indult Deák téri iskola első négy esztendejéről. Nem tudok csak jót, vagy csak rosszat mondani róla, csak azt, hogy én megtaláltam benne a jót, és mindig nagy hálával fogok visszagondolni rá. Tanárimra, társaimra, a nehézségekre, a csendes napok áhítatára. Ugyanezt kívánom a következő évfolyamok diákjainak is

sok szeretettel:

Asszonyi Flóra
egy „alapító ős”